

6. Erioph. angustifolium-torv. Myre, Andøy.
7. Krattmyrtorv. Glein — Vaag, Dønna.
8. Birkemyrtorv. Trollskaret, Dønna.
9. Phragmites communis-torv. Sjølsmyren, Sande.
10. Calluna vulgaris-rik Sph.-torv. Aurstadmosen, Nes.

Deformeringen av cylinderformen viser, at torven har en struktur som gjør at skrumpningen i vertikal retning er større enn langs lagdelingen. Dette trer tydeligst frem hos langsomt avsatte, sterkt humificerte torvslag, som f. eks. krattmyrtorv og visse gressmyrtorvarter. De torvslag derimot som innleires i myrens grunnvann på kortere tid, f. eks. lyngrik hvitmosetorv, Phragmites communis-torv og visse storstartorvarter er såpass homogene, at cylinderformede prøver av dem nogenlunde beholder sin form, hvordan enn prøvens leie i myren har vært, nr. 5 og 10. Skogmyrtorvslagene og de gressrike Sphagnumtorvarter gjennomgår under tørking en middels stor formforandring, mens lyngmyrtorv fra liten dybde (Andøy og Setesdalen) næsten har beholdt cylinderformen.

Skrumpning og formforandring er egenskaper ved torvartene, som delvis skyldes fortorvningsprocessen, og kan derfor anses som et mål for denne.

MYRUNDEKSØKELSER I SØR-TRØNDELAG

Foredrag av ingeniør Haakon O. Christiansen, sekretær i
Trøndelagens Myrselskap.

Holdt på selskapets årsmøte $\frac{2}{3}$ 1926.

IFØLGE 1ste § i lovene for Trøndelagens Myrselskap er selskapets oppgave å virke for å nyttiggjøre myr i Trøndelagens to fylker, samt å støtte foretagender for myrenes utnyttelse.

I mange år, helt fra 1908—24, har selskapet koncentrert sin virksomhet i å tildele bidrag til myrers opdyrking, og ved vår bistand er i alt ca. 3000 dekar myr bragt under kultur med et samlet bidrag av ca. 80 000 kroner. I alle disse år har Trøndelagens Myrselskap hatt finansiell støtte av såvel Staten som av Trøndelagens fylker.

Man har hatt et levende inntrykk av at denne viktige sak, hvis nasjonaløkonomiske betydning også er åpenbar, har vært omfattet med stor interesse, ikke minst av de ca. 350 gård- og småbrukere som vi har gitt en økonomisk støtte i deres strev for å bli mere selvhjulpne.

Imidlertid er denne gren av vårt arbeidsfelt overtatt av fylkenes landbruksselskaper, og vi har derfor måttet se oss om efter andre oppgaver.

Spørsmålet om selskapets fremtidige virksomhet har gjentagne ganger vært drøftet, og man blev for et par år siden enige om å sette igang en *systematisk* undersøkelse av alle større myrforekomster (20 da. og derover) i Trøndelagen. Undersøkelsen skulde omfatte kartlegging i stor målestokk 1 : 1000 å 1 : 5000 med innlagte høidekurver med 1 å 5 m. loddrett avstand. Herved fikk man materiale såvel til arealbestemmelse som til undersøkelse av myrens avløpsforhold. Ennvidere skulde der under opmålingen også skaffes rede på myrens dybdeforhold ved detaljerte borer, så bl. a. kubikkmassen kunde bestemmes med nogenlunde sikkerhet. Endelig skulde der tas en rekke prøver såvel av selve myren som av undergrunnen. Ved kjemisk analyse av disse prøver skulde det så bringes på det rene hvad myren inneholdt av kjemiske bestanddele.

På denne måte vilde man få et ganske detaljert kjennskap til myrenes beskaffenhet, størrelse og avløpsforhold og kunde gjøre sig op en begrunnet mening om hvad de mange, store myrrealer i Trøndelagen best skulde anvendes til.

Det er dessverre en kjennsgjerning at der fremdeles ligger tusener, ja hundretusener av dekar myr rundt om i vårt land, ikke minst i Trøndelagen. Disse myrer, som delvis er meget vannsyke, er ofte til stor gæne for de omliggende arealer og forsummer disse. Det er ikke tvil om at de ved en planmessig grøftning for en vesentlig grad kunde bli nyttbare, likesom vegetasjonen omkring myrene ved denne kultivering vilde forbedres i høi grad.

Det er også sikkert at selv om det er tusenvis av dekar myrjord som idag er bragt under kultur, så ligger der fremdeles kolossale arealer av dyrkbar myr som fortjener en bedre skjebne enn å ligge unyttet og skjemme omgivelsene. Fremdeles er der i våre mange myrer store masser som burde utnyttes både som brenntorv og som torvstrø. Brenntorven har selvsagt størst betydning i de mest skogfattige herreder, især ute ved kysten, men den bør også mer enn før vinne innpass der hvor der fremdeles er vedskog, idet skogen ofte er for verdifull til å tjene som brennsel. Torvstrøets gode egenskaper anerkjennes også mer og mer, og det bør brukes på hver eneste bondegård i fjøs og stall, hvor det suger til sig de mest verdifulle flytende gjødslemner samtidig som anvendelsen av torvstrø fremmer rensligheten og gjør det mer trivelig både for folk og fe.

Det er derfor i full forståelse av myrsakens *store* betydning i Trøndelagen at Myrselskapet har tatt dette undersøkelsesarbeide op på sitt program.

Sommeren 1924 blev arbeidet påbegynt, idet torvingeniør Jebe-Stensaas fra Hedemark blev engagert for ca. 1 måneds markarbeide i juli—august.

På grunnlag av den foreløbige befaring som hr. J. S. foretok i Røros, Leinstranden, Klæbu og Byneset og den innberetning han gav

til vårt forrige årsmøte, besluttet man straks å gå til en mer detaljert undersøkelse av det omfang som foran er antydnet.

Under hr. Jebe-Stensaas' befarung blev der også utført en rekke boringer og tatt op flere prøver, hvis kjemiske sammensetning er undersøkt ved Statens kjemiske kontrollanstalt i Trondhjem.

Analyseresultatene godtgjorde også at de fleste av myrene fortjente en mer detaljert undersøkelse. Etter styrets bestemmelse blev jeg engagert til dette arbeide. I løpet av 3 å 4 uker ifjor somner foretok jeg en detaljert kartlegging og grunnundersøkelse av ialt 16 myrer i Klæbu og 7 på Byneset. De utførte karter med samlet areal 3690 da. + 4820 da. = 8510 da. er alle forsynt med høidekurver.

På samtlige myrer er foretatt tallrike dybdemålinger (i alt ca. 350 borhull*) og uttatt i alt 103 prøver for kjemisk analyse. Selskapets formann, lanbrukskemiker dr. E. Solberg, har påtatt sig å utføre dette omfattende analysearbeide og formannen vil senere i aften redegjøre nærmere for de resultater som han har funnet av den kjemiske analyse.

Jeg skal til slutt gå over til en nærmere redegjørelse av de utførte undersøkelsesarbeider, men forutskikker den bemerkning at i hvilken utstrekning og på hvilken måte myrene kan anvendes beror meget på deres kjemiske sammensetning.

Myrene i Klæbu er visstnok hovedsakelig egnet for torvstrødrift. De inneholdt vesentlig frisk mose ikke bare på overflaten, men ofte helt til bunns. De var som oftest meget vannholdige, hvorfor der sjelden var annen vegetasjon å finne på dem enn friskt mosedekke, myrplanter og enkelte lyngsorter. Dybden var på flere av myrene ganske stor, 3, 4 og over 5 m., hvorfor de gjennemgående var uskikket til dyrkning.

Av flere myrer tas der *torvstrø*, således av *Sneeggmyren*, *Bostadmyr*, *Tulluanmyr* og *Tanemsmyr* samt lille *Lyskløttmyr* hvor der er *rasjonell fabrikkmessig* drift. A/S Klæbu Torvstrøfabrikk har nemlig kjøpt 50 da. av denne myr. Selskapets aktiekapital er 40 000 kroner med aksjonærer fra Klæbu og Bratsberg. Fabrikken er heldig beliggende, like ved landeveien Trondhjem—Klæbu kirke. Myren har gode avløpsforhold mot en bekk som begrenser myren mot syd. Det viser sig at myren er sunket adskillig (ca. 1,5 å 2 m.) i den avgrøfede del siden 1919. Anlegget er bassert på en produksjon av 3000 baller årlig, hvorav aksjonærene har fortrinsrett til ca. 2200 baller. Men da de ikke benytter sin rett fullt ut, selges der adskillig utenbygds, således både til Trondhjem og Oslo. Anlegget er meget praktisk og helt moderne innrettet. Der er således elektrisk drivkraft — 15 hk. elektrisk motor — både for innkjøring av den lufttørrede torvmasse, for retur av tomvognene samt for rivning og pressing av torvstrøet. Fabrikken bestyres av gårdbruker Peder *Dragsten* og beskjeftiger 3 å 4 arbeidere i sommersesongen.

*) Beliggenheten av samtlige borhull og prøver er avsatt på kartene, led-saget av dybdeangivelse.

Foruten de foran nevnte myrer hvor der tas en del torvstrø, an-tas også det vesentlige av store *Lyskløttmyr*, med areal 400 da. samt *Torven* og *Stormyren* med areal 154 da. å egne sig for torvstrøtilvirk-ning. Disse myrer har også heldig beliggenhet midt i bygden og like ved rodelagt vei. Avløpsforholdene er overalt gode med fall i forskjellige retninger.

Videre skal nevnes *Tanem-myrr* og *Grendstad-myrr*. Disse har et samlet areal av 194 da., ligger like ved landeveien Heimdal—Brøttum. Begge disse myrer er ganske dype, 4—5 m. og derover. De inneholder frisk hvitmose helt tilbunns. De er tildels meget bløte og vannfylte, og de inneholder flere tjern (ca. 30 stk.) som holder på vannet da de er helt uten avløp. Begge myrer har imidlertid gode avløpsforhold, hvor-for myrene ved planmessig avgrøftning og uttapping av tjernene vilde synke betydelig sammen. I syd og øst har Grendstadmyren skog som nu lider adskillig ved å ha den råkolde, vannsyke myr like innpå. Myrene har visstnok brukbar *torvstrø*, men fikk man de godt avgrøftet og beplantet med furu, vilde der nok med tiden bli ganske pen furuskog på dem likesom omgivelsene vilde bli meget vakrere. Som det nu er virker de som et trist syn midt i bygden, hvor der rundt om ellers er dyrkede marker og skog.

Som eksempel på at en planmessig avgrøftning med efterfølgende skogplantning kan gi et udmerket resultat skal nevnes *Finnmyren* (areal ca. 100 da.), tilhørende Klæbu prestegård. Myren blev grøftet og beplantet i 1880-årene. Furskogen som er vokset op er nu i god vekst og har ganske pene dimensjoner. Myren som er sunket adskillig sammen efter grøftningen (ca. 1,5—2 m.) har nu gjennomgående godt formuldet myrjord.

Nede i bygden fantes bare ganske få myrer å egne sig til *dyrk-ning*, således *Sellesmyr*, Peder Dragstens myr på øvre *Osen* og *Skjerm-myren*. Men i bygdens østende i Nordmarkens almenning ligger der store, sammenhengende myrarealer, *Høisjøla* med areal 2140 da. Denne myr ligger på begge sider av Nesna elv 240—275 m. o. h. Den har bra fall mot elven eller mot de tilstøtende bekker. Myren er derfor lett å avgrøfte. Den er forholdsvis grunn, består vesentlig av vel for-muldet myr. Der er av myren tatt ut mange prøver for kjemisk analyse. Undergrunnen består vesentlig av sand og sandblandet ler.

Forutsatt at disse arealer får veiforbindelse enten med Brøttum ved Selbusjøen eller med Jonsvannets søndre del, så er det ikke tvil om at der her vilde bli lønnsomt å kolonisere. De hittil analyserte myr-prøver viser således at myren er meget *kalkrik*.

Til Brøttum er der ca. 3 km. fra myrens vestre ende med et fall på ca. 100 m., mens der til Jonsvannet er ca. 6 km. med samme fall. Da Jonsvannet ligger betydelig nærmere Trondhjem enn Selbusjøen og veien dit går gjennom meget lettere terreng er denne veiforbindelse særlig å anbefale. Myrens beliggenhet er heldig og stedet ligger godt beskyttet av fjellene i nord og vest. Det hele areal ligger derfor lunt og har rikelig sol.

Myrene på *Byneset* er gjennomgående av en helt annen beskaffenhets enn de ovenfor nevnte myrer i Klæbu. Mens myrene i Klæbu overveiende var *torvstrømyrer* har Byneset hovedsakelig *brenntorvmyrer* med enkelte torvstrømyrer iblandt. Da Byneset gjennomgående er meget fattig på *vedskog*, er det naturlig at man har måttet ty til brenntorven som derfor har fått innpass over alt.

De to største myrer derute, *Høstadmyren* og *Gaustadmyren*, var for 30—40 år siden sameie, men er senere utskiftet, hvorved de mange deleiere fikk utlagt et stykke som sitt *egget* torvland.

Torven tas overalt for hånd, *stikkertorv*, og myrdriften er ofte mindre praktisk og økonomisk anlagt. Det hender således ofte at den nedre og *beste* del av torvlaget blir liggende igjen unyttet. Ved at de nedre torvlag blottlegges, vil frost og tørke gjennom årene virke skadelig på torvens sammensetning så den lett smuldrer og blir skjor.

Myrarealet minker sterkt, og den tid er kanskje ikke så fjern at de beste parseller vil være helt avtorvet. Det må derfor anbefales at de *nedre*, dypereliggende torvlag utnyttes bedre enn hittil. Etter avtorvningen vil visstnok store deler av myrene kunne dyrkes op.

Jeg går derefter over til en nærmere beskrivelse av de kartlagte og undersøkte myrer.

Gulosmyren, areal 166 da., dybde 2,5 à 5 m. Midt over myren fører god kjørevei i retning vest—øst, og langs myrens østre ende ligger hovedveien Trondhjem—Heimdal. Der stikkes adskillig brenntorv, og særlig på nordsiden av veien var der god brenntorv. Det øverste moselag — som er frisk hvitmose — må først avtas. Dette vil kunne bli brukbart torvstrø. Men under dette torvstrølag har man gjennomgående god brenntorv helt til bunns. Etter avtorvningen vil myren med fordel kunne dyrkes op. Den er omkranset av dyrkede marker i alle retninger.

Høgmyren og *Trefaltmyren*, samlet areal 135 da., tilhører begge lensmann Høstad. Gjennomgående frisk mose til bunns 2 à 5 m. Myrene vil formentlig egne sig for avvirkning av torvstrø. De ligger begge høit og fritt med udmerkede avløpsforhold i flere retninger. De er delvis bevokset med lyng og krattskog. Begge de her nevnte myrer ligger i nærheten av den store *Høstadmyr*, kun adskilt fra denne med et skogholt.

Høstadmyren, areal 3330 da. I myrens nordøstre del er der god torvstrømyr. Ca. 80 da. av dette areal er utnyttet av A/S Bynesets torvstrølag som årlig tar ut ca. 2000 baller torvstrø vesentlig bassert på innenbygds produksjon.

Høstadmyren inneholder dog vesentlig brenntorv. Myren har delvis meget gode avløpsforhold, og der er også gravet en kanal av ca. 900 m.s lengde, hvortil den nordre halvdel av myren har avløp. Kanalen går ut i en bekk ved gården *Hoem*. Den vestre del av myren har også gode avløpsmuligheter både i vest og særlig i syd på flere steder. Endel av myren er allerede avtorvet og brukes til havnegang. På de

avtorvede partier er der ofte vel formuldet gressmyr som formentlig har gode betingelser for opdyrking.

Graneggmyren, 145 da., er nærmest å betrakte som en gren av Høstadmyren. Den grenser inn til gården Graneggens innmark og forøvrig omkranset av skog. Ved planmessig avgrøftning vil en del av denne myr med fordel kunne opdyrkes mens resten burde beplantes med skog. Der er adskillig ungskog på myrens søndre halvpart, men det er liten vekst i den p. g. a. den vannsyke, myrlendte undergrunn. De nuværende eiere har også delvis påbegynt grøftearbeidet.

Langlomyren, 84 da., ligger lengst vest på Byneset, like ved veien Byberg—Bynes kirke. Den har tidligere vært adskillig større, men er etterhvert opdyrket. Den inneholder både torvstrø og brenntorv og er stadig under avtorvning. Myren er adskillig bevokset med lyng og kratt. Med tiden vil den bli helt opdyrket, og der er dyrkede marker rundt om.

Gaustadmyren, samlet areal 970 da. Dette har vært en utmerket brenntorvmyr, men er nu for største delen avtorvet, likesom et større ras har tatt med sig kolossale masser av myrens midtre tredjedel. De avtorvede arealer består av vel formuldet torvjord og burde ha betingelser for en lønnsom opdyrking. Der er således gjort enkelte tiltak for å bringe disse arealer under kultur, men enda er der flere hundre da. som venter på en foretagsom og driftig nydyrker. Myren ligger midt i bygden og gjennomskjæres av flere kjøreveier. Omgivelsene vilde vinne betydelig ved at disse store vidder kom under pløgen.

Dette var i store trekk en kort redegjørelse for de arbeider som Trøndelagens Myrselskap syslet med i 1925. Det er selskapets hensikt å fortsette det påbegynte arbeide så langt vor lille kapital rekker.

Vi tror at en samlet, detaljert oversikt over de store myrarealer som finnes i Trøndelagen vil kunne ha sin verdi i fremtiden og gi opplysning om på hvilken måte man best skal nyttiggjøre sig myrene. Vi tror også det er riktig å fremme disse arbeider i en nedgangsperiode som den vi nu gjennomlever. Derved får man materiale og opplysninger i orden til de gode tider en gang igjen melder sig med rikere tilgang både på kapital og arbeidsmot og arbeidslyst.

Det er derfor vårt håp at de bevilgende myndigheter både i stat, fylker og kommuner om nogen år igjen vil støtte vårt selskap, så vi får anledning til å fullføre de opgaver som vi har satt oss og hvis påbegynnelse jeg her har redegjort for.

Haakon O. Christiansen.